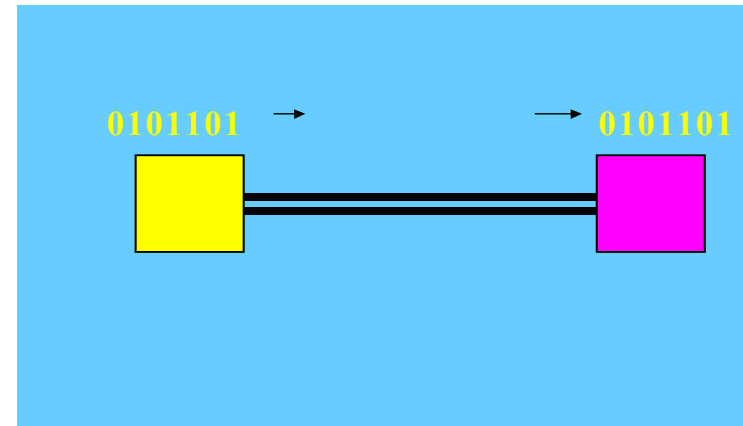

5. Siirtoyhteyskerros

linkkikerros (Data Link Layer)

- **yhtenäinen linkki solmusta solmuun**
 - bitit sisään => bitit ulos
- **ongelmia:**
 - **siirtovirheet**
 - havaitseminen
 - korjaaminen
 - **solmun kapasiteetti**
 - vuonvalvonta
 - **yhteisen kanavan käyttö**

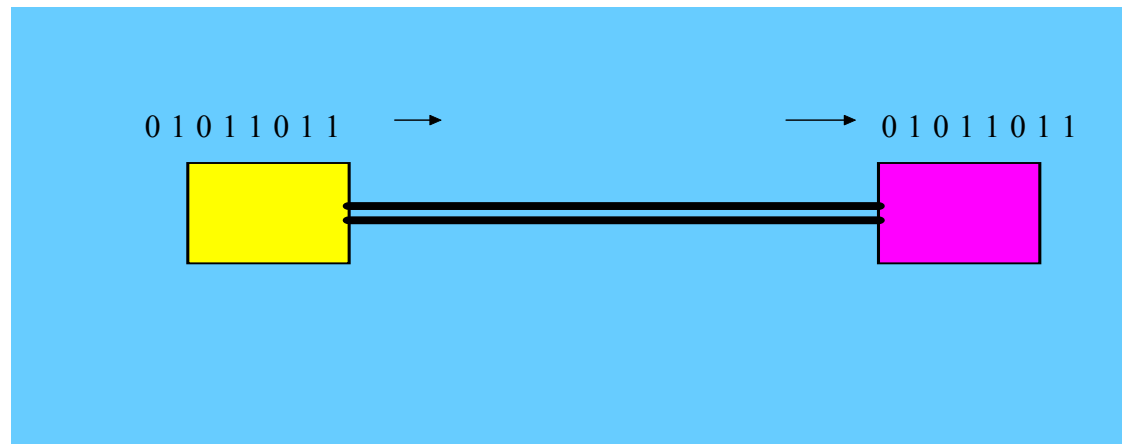

Kaksipisteyhteydet

Virhevalvonta

- * virheiden havaitseminen
- * virheiden korjaus

Vuonvalvonta

Bittivirta \Leftrightarrow kehäksiä

■ tavoite

- bittivirheiden hallinta
 - muuttuu
 - katoaa
 - monistuu

■ bittivirta jaetaan kehäksi (frame)

- Mistä tiedetään kehysrajat bittivirrassa?

■ \Rightarrow kehys tarkistettavissa

- lisäämällä tarkistustietoa

Kehysten kuljetus

■ tavoite

- kaikki kehykset
- kukin kehys virheettömästi
- lähetysjärjetyksessä

■ vastaanottaja kertoo lähettäjälle

- **ACK:** kehys vastaanotettu ok
 - tietty kehys
 - kaikki kehykset tähän asti
- **NAK:** kehyksessä vikaa => lähetettävä uudelleen
- **Saako lähettää lisää vai pitääkö keskeyttää**
 - **vuonvalvonta**

Virheet

■ Kahdenlaisia virheitä:

- yhden bitin virheitä siellä täällä
- usean peräkkäisen bitin virheryöppy (burst error)

■ Virheiden esiintymistiheys

- BER (bit error rate)
- mitä suurempi BER, sitä lyhyempiä kehyksiä kannattaa käyttää

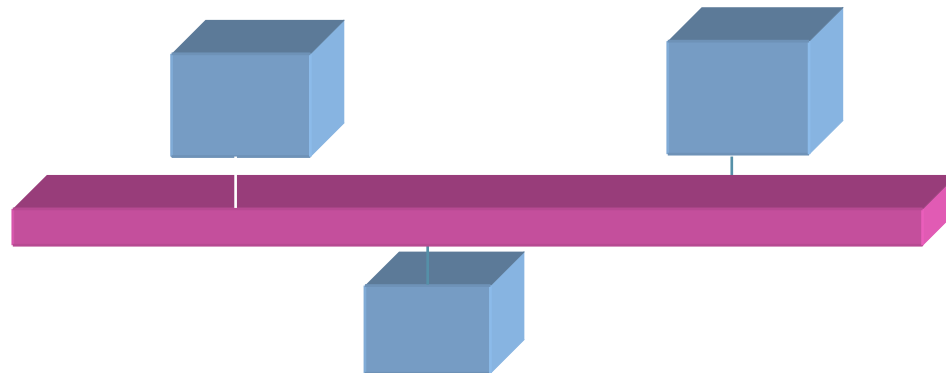
Missä virhe hoidetaan?

- **kuittaava linkkikerros havaitsee virheet ja korjaa ne**
- **yhteydetön, kuittaamaton & virhe => kuljetuskerros havaitsee ja korjaa**
- **ja jos ei, niin sovelluskerros havaitsee ja korjaa**
- **ja jos ei, niin asiakas havaitsee ja korjaa**

Yhteiskäyttöinen siirtomedia

Yleislähetys (broadcast)

- Radiolähetykset, satelliittilähetykset, lähiverkot
 - lähetys onnistuu, jos kullakin hetkellä vain yksi lähettää;
 - usea samanaikainen lähetys => lähetykset tuhoutuvat
- **datan lähetystä täytyy jotenkin säännellä => säännöt määräävä protokolla (MAC)**

Linkkikerrokset tehtäviä:

- kehystys, jotta virheen havaitseminen mahdollista
- virheiden havaitseminen, jotta virhe huomataan
- virheiden korjaaminen, jotta saadaan oikea tieto
- luotettava tiedonsiirto kuittauksilla
- vuonvalvonta, jotta ei tuhota jo lähetettyjä kehyksiä
- yleislähetyslinkkien lähetysvuorojen sääntely, jotta lähetys ylipäänsä onnistuisi

5.2. Virheiden havaitseminen ja korjaaminen

Virheiden takia dataan lisäinformaatiota:

- **virheen korjaamiseksi** (error-correcting code, forward error correction (FEC))
 - lisäinformaatiota niin paljon, että vastaanottaja sekä havaitsee että kykenee itse korjaamaan virheen
- **virheen havaitsemiseksi** (error-detecting code, feedback/backward error control)
 - lisäinformaatiota, jotta vastaanottaja havaitsee virheen tapahtuneen
 - korjauksena uudelleenlähetyks
 - viallisen kehyksen poisheittäminen

Virheen korjaus/havaitseminen

■ virheen korjaava koodaus

- kallis koko ajan
 - paljon lisäinformaatiota
- rajoitettu korjauskyky
 - esim. kokonaan kodonnut kehys

■ virheen havaitseva koodaus

- virheen sattuessa kallis
 - uudelleen lähettäminen maksaa
 - » siirtokapasiteetti, käsittely
 - uudelleen lähettäminen on hidasta
 - » Aikaa kuluu ennenkuin tulee kuittaus ja saadaan lähetettyä uudestaan

Virheen korjaus

- Käytetään esim.
 - CD- ja DVD-levyissä, digitaalitelevisiossa
 - nopeissa modeemeissa (esim. ADSL), langattomissa yhteyksissä (kännykkä)
 - satelliittiyhteyksissä, avaruusluotaimissa
- Esimerkkejä
 - **Hamming-pariteettitarkistus** (Tito-kurssilla)
 - » pystyy korjaamaan yhden virheellisen bitin
 - » virheryöpyn, jos se jaetaan yhden bitin virheiksi
 - Reed-Solomon -koodit
 - » lohkokoodia , jotka pystyvät korjaamaan virheryöppyjä

Virheen havaitseminen

■ Pariteettibitti

- parillinen pariteetti
- pariton pariteetti

■ Horisontaaliset ja vertikaaliset pariteetit

■ Internet-tarkistussumma

■ CRC (Cyclic redundancy code (tai check))

- yleisesti käytetty virheen paljastusmenetelmä
- perustuu polynomien aritmetiikkaan (modulo2-aritmetiikkaan, XOR)
- useita tarkistusbittejä => havaitaan usean bittivirheen ryöppy

Pariteetti

- esimerkki yksinkertaisesta virheen havaitsevasta koodista
- jokaiseen merkkiin lisätään yksi ylimääräinen ns. **pariteettibitti**
 - lisäyksen jälkeen kaikissa merkeissä on parillinen (tai jos niin sovitaan pariton) määrä ykkösiä

1100111 1

- Pariton määrä bittivirheitä havaitaan
 - kehyksen pituudesta riippumatta
- Mutta ei parillista määrää bittivirheitä

1100011 1

0100011 1

Pariteettibitin käyttö

- erityisesti asynkronisessa tiedonsiirrossa merkkejä siirrettäessä
- käytännössä paljastaa noin puolet virheellisistä bittijonoista
 - esim. modeemeissa syntyy useita virheitä
 - linjahäiriöt aiheuttavat usein pitkiä virheryöppyjä

Horisontaaliset ja vertikaaliset pariteetit

- järjestetään bittijono kaksiulotteiseen taulukkoon
- lasketaan pariteetti jokaiselle vaaka- ja pystyriiville

1001010	 	1	
0111010	 	0	
1110001	 	0	horisontaaliset
1000111	 	0	pariteetit
0011001	 	1	
<hr/>			
1011111	 	0	taulukon pariteetti
			vertikaaliset
			pariteetit

Virheiden havaitseminen

- Ei löydä lyhyitä virheryöppyjä, joissa neljä bittiä vaihtuu sopivasti

1	0	0	1	0	1	0
0	1	1	1	0	1	0
1	1	1	0	0	0	1
1	0	0	0	1	1	1

Internetin tarkistussumma

- lasketaan paketin tai sen otsakkeen 16-bittiset sanat yhteen käyttäen yhden komplementin yhteenlaskua
 - ‘ylivuotaneet’ muistibitit lisätään summaan
- otetaan summasta yhden komplementti
 - Summan ykköset nolliksi and nollat ykkösiksi
- käytetään Internet-protokollissa
 - UDP- ja TCP -protokollissa
- monia virhekombinaatioita jää havaitsematta
 - riittävän hyvä, jos virheitä vähän

CRC:n perusidea

- tarkistusavain (virittäjä, virittäjäpolynomi)
 - bittejä yksi enemmän kuin tarkistusbittejä
 - lähettäjä ja vastaanottaja tuntevat
- lähettäjä
 - laskee lähetettävälle datalle tarkistusavaimen avulla tarkistusbitit ja liittää ne kehykseen
- vastaanottaja
 - tarkistaa, onko koko saapunut kehys (data + tarkistusbitit) pysynyt muuttumattomana

data= D tarkistusbitit= R

100110110 R

d bittiä

r bittiä

Esimerkki: data = 101110, virittäjä = 1001,

(polynomina $X^3 + 1$), tarkistusbittejä 3

Lähetettävä data = 101110??? tarkistusbitit

```
      101011
      -----
1001 101110000
      1001
      -----
```

```
      1010
      1001
      -----
```

```
      1100
      1001
      -----
```

```
      1010
      1001
      -----
```

0011 = tarkistusbitit

Modulo 2-aritmetiikka:
 $1+1 = 0$ (XOR) =>
vähennyslasku = yhteenlasku

Lähetetään: 101110 011

Vastaanottaja:jakaa saamansa kehyksen virittäjällä. Kehys on ok, jos jakojäännös on 0!

Kuinka näin?

- $D \cdot 2^{**r}$ lisätään r nollaa datan perään =
kerrotaan 2^{**r} :llä
- $D \cdot 2^{**r} \oplus R = nG$ data \oplus tarkistusbitit on
tasan jaollinen virittäjällä G
($\oplus = \text{XOR}$)
- $(D \cdot 2^{**r} \oplus R) \oplus R = nG \oplus R$ lisätään (\oplus)
kummallekin puolelle
- $D \cdot 2^{**r} = nG \oplus R$ koska $R \oplus R = 0$
- $R =$ jakojäännös, kun jaetaan $D \cdot 2^{**r} / G$

Standardoituja virittäjäpolynomeja

- $\text{CRC-12} = x^{12} + x^{11} + x^3 + x^2 + x + 1$
- $\text{CRC-16} = x^{16} + x^{15} + x^2 + 1$
- $\text{CRC-32} = x^{32} + x^{26} + x^{23} + \dots + x^4 + x^2 + x + 1$

CRC: n virheiden havaitsemiskyky

- kaikki virheryöpyt, joiden pituus $<$ tai $=$ kuin virittäjän
- useimmat virheryöpyt, joiden pituus on suurempi
 - CRC-32: $P\{\text{ryöppy} > 33 \text{ havaitaan}\} = 0.9999999998$
 - Huom
 - Arvioinneissa lähtökohtana ollut täysin satunnainen bittien jakautuminen, mutta todellisuudessa näin ei ole!
 - Joten havaitsemattomien virheiden määrä on arvioitua suurempi.

Vuonvalvonta

■ Liukuva ikkuna

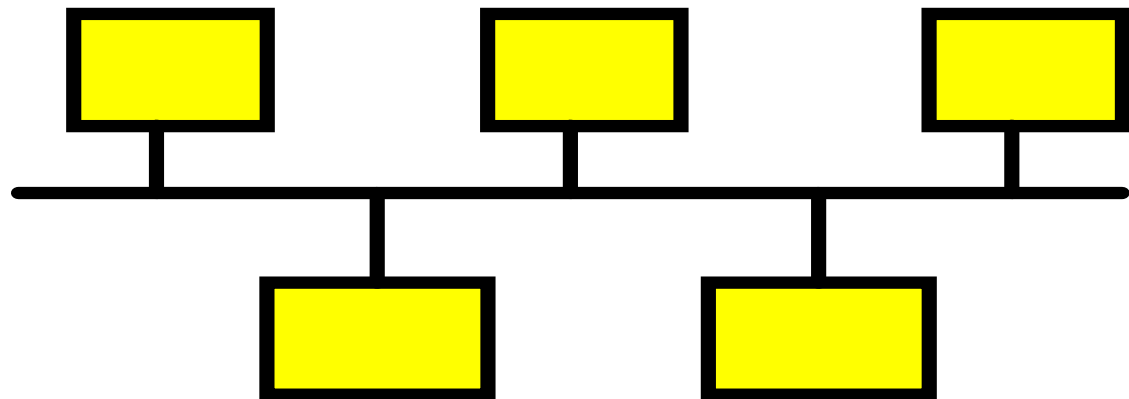
- ikkunan koko rajoittaa lähettämistä
 - jos kehyksen numero ei ole ikkunassa, sitä ei oteta vastaan
- kuittaus siirtää ikkunaa eteenpäin

■ stop-sanoma

- Receive not ready

5.3. Yhteiskäyttöinen kanava

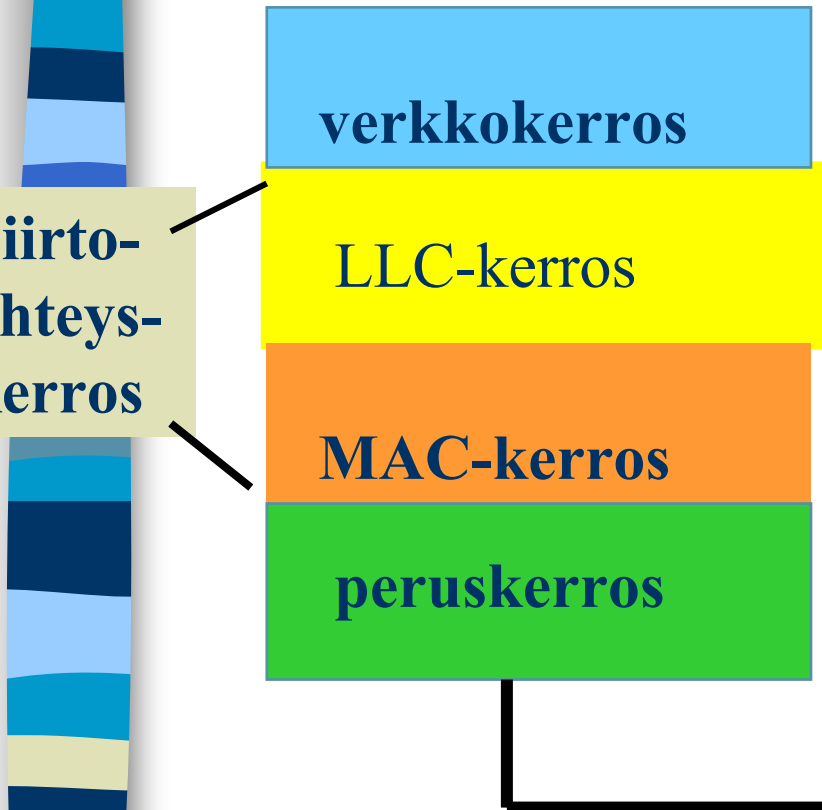
- yleislähetys (broadcast)
 - multiaccess channel
 - random access channel
 - LAN (Ethernet)
 - langaton
- ongelma: käyttövuoron 'jakelu'

Linkkikerroksen alikerrokset

MAC = Medium Access Control

LLC = Logical Link Control

Törmäys

- yksi yhteinen kanava lähettäjiille
 - lähetys onnistuu vain, jos yksi lähettää
- Jos useampi kuin yksi lähettää, syntyy **yhteentörmäys** (collision)
 - kaikki törmänneet sanomat tuhoutuvat ja ne on lähetettävä uudelleen
 - vaikka törmäisivät vain yhden bitin verran
 - **kaikkien havaittavissa**
 - LAN: törmäyssignaali
 - satelliittikanava: kuuntelee oman lähetyksensä
 - WLAN: ilmoitus vastaanottajalta

Eri yhteiskäyttötapoja on hyvin paljon:

- **kilpailu** Aloha, CSMA, **CSMA/CD**
 - ‘se ottaa, joka ehtii’
- **vuorotellen**: pollaus, vuoromerkki, varaus
 - ‘Minä ensin, sitten sinä’
 - Vuorot jaetaan jollakin tavalla
 - Varauksessa: varaukseen käytetään usein kilpailua
- **kanava jaetaan**: TDMA, FDMA, **CDMA**
 - ‘käytä sinä tätä puolta ja minä tätä toista’

Hyviä ominaisuuksia MAC-protokollalle:

- **Pieni yleisrasite:**

- kun yksi lähettää se pystyy hyödyntämään koko kanavan kapasiteetin R bps

- **Tasapuolisuus:**

- kun M lähettäjää, kukin saa keskimäärin saman osuuden linjan kapasiteetista (R/M bps)

- **Toimintavarmuus:**

- hajautettu vuoroistasopiminen

- **Kustannustehokas:**

- Yksinkertainen ja halpa toteuttaa

Yleislähetysprotokollia

Esimerkkejä:

■ CDMA

- radiolinjoilla käytetty koodinjakoon perustuva protokolla
- TDMA, FDMA
 - Ei törmäyksiä, mutta tuhlaavat kapasiteettia;
 - Jokainen saa käyttöönsä aina vain R/M bps, vaikka olisi ainoa lähettäjä!

■ CSMA/CD ()

- mm. Ethernet-verkossa käytetty kilpailuprotokolla
- Aloha ja CSMA edeltäjiä

Kanavan jakoprotokollat

■ TDMA

– aikajako

– asemalla oma aikaviipale

■ FDMA

– taajuusjako

– asemalla oma taajuusalue

■ CDMA

– koodijako

– asemalla oma koodi

– asemat voivat lähettää yhtäaikaan!

CDMA (Code Division Multiple Access)

- **yksi kanava**
 - usea samanaikainen lähetys
 - kukin koko kanavan taajuudella!
- yhden bitin lähetysaika jaetaan pienempiin osiin (aikasiruihin)
 - 64 tai 128 sirua bittiä kohden
- kullakin asemalla oma 'sirukuvio' 1-bitin lähetykseen
 - 0-bitti on tämän yhden komplementti

Esimerkiksi:

- aseman A 1-bitti: 00011011
0-bitti: 11100100
- aseman B 1-bitti: 00101110
0-bitti: 11010001
- aseman C 1-bitti: 01011100
0-bitti: 10100011
- aseman D 1-bitti: 01000010
0-bitti: 10111101

Ps. Oikeasti käytetään 64 tai 128 sirua

Laskemisen helpottamiseksi

- koodataan sirut 0 ja 1 seuraavasti:
 - $1 = 1$
 - $0 = -1$
- aseman A 1-bitti: $00011011 = -1 -1 -1 1 1 -1 1 1$
0-bitti: $11100100 = 1 1 1 -1 -1 1 -1 -1$
- aseman B 1-bitti: $00101110 = -1 -1 1 -1 1 1 1 -1$
0-bitti: $11010001 = 1 1 -1 1 -1 -1 -1 1$
- aseman C 1-bitti: $01011100 = -1 1 -1 1 1 1 -1 -1$
0-bitti: 10100011
- aseman D 1-bitti: $01000010 = -1 1 -1 -1 -1 -1 1 -1$
0-bitti: 10111101

Kaikki bittikuviot **parittain ortogonaalisia:**

■ $A \bullet B = 0 = 1/m \sum A_i B_i$ (sisätulo)

■ $A \bullet A = 1$

■ $-A \bullet A = -1$

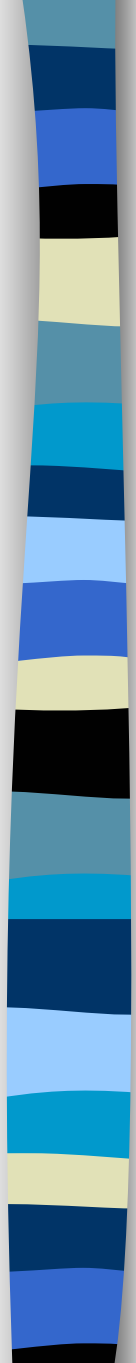
■ \Rightarrow yhteissignaalista löydetään eri asemien omat lähetykset!

A:n 1-bitti: 00011011 = -1 -1 -1 1 1 -1 1 1

B:n 1-bitti: 00101110 = -1 -1 1 -1 1 1 1 -1

$$A \bullet B = 1+1+-1+-1+1+-1+1+-1$$

$$= 0 \Rightarrow \text{keskenään ortogonaalisia}$$

-
- kukin asema lähettää omat 1-bittinsä ja 0-bittinsä
 - kun moni lähettää samanaikaisesti tuloksena on **yhteissignaali S**.
 - lähetettyjen signaalien ‘summa’
 - aseman datan ‘purkaminen’ yhteissignaalista
 - A = aseman oma bittikuvio
 - $S \bullet A$ tuottaa aseman lähettämän bitin
 - » kerrottuna bitin aikasirujen lukumäärällä

Esimerkki

- merkintä 1 =1, 0 = -1,
- helpompi laskea yhteen

$$\blacksquare S = (-2 \ -2 \ 0 \ -2 \ 0 \ -2 \ 4 \ 0)$$

$$\blacksquare C = (-1 \ 1 \ -1 \ 1 \ 1 \ 1 \ -1 \ -1)$$

$$\blacksquare S \bullet C = (2 \ -2 \ 0 \ -2 \ 0 \ -2 \ -4 \ 0) \\ = -8 \Rightarrow -1$$

■ eli **C lähetti 0-bitin**

Esimerkki jatkuu:

Mitä B lähetti?

- $S = (-2 \ -2 \ 0 \ -2 \ 0 \ -2 \ 4 \ 0)$

- $B = (-1 \ -1 \ 1 \ -1 \ 1 \ 1 \ 1 \ -1)$

- $S \bullet B = (2 \ 2 \ 0 \ 2 \ 0 \ -2 \ 4 \ 0)$
 $= 8 \Rightarrow 1$

- eli **B lähetti 1-bitin**

Esimerkki jatkuu

Entä mitä A lähetti?

- $S = (-2 \ -2 \ 0 \ -2 \ 0 \ -2 \ 4 \ 0)$

- $A = (-1 \ -1 \ -1 \ 1 \ 1 \ -1 \ 1 \ 1)$

- $S \bullet A = (2 \ 2 \ 0 \ -2 \ 0 \ 2 \ 4 \ 0)$
 $= 8 \Rightarrow 1$

- eli **A lähetti 1-bitin**

- **Lähettkö myös D jotain?**

Käytännössä CDMA on vaativa toteuttaa

- 64 tai 128 bitin ortogonaalisia koodeja
- edellyttää signaalien voimakkuuksien vertailua ja yhteenlaskua => signaalien heikkeneminen eri etäisyyksillä otettava huomioon
- tarkat ajoitukset
- tunnettava lähettäjien sirukoodit
sirukoodit

Kilpailuprotokollia (Random Access Protocols)

- Aina kun asema haluaa lähettää, se pyrkii lähettämään
 - Se yleensä ensin kuuntelee, onko joku muu asema jo lähettämässä. Jos mikään asema ei lähetä, niin aloitetaan lähettäminen.
- Jos tulee törmäys, niin odotetaan satunnainen aika ennen uudelleenlähettämistä

Esimerkkejä:

- Aloha
- CSMA
- **CSMA/CD**
 - mm. Ethernet-verkossa käytetty kilpailuprotokolla

Lähetyskanavan kuuntelu (carrier sense)

- käynnissä olevan lähetyksen havaitseminen
 - asema tutkii, onko kanava jo käytössä
 - ennen lähetystä tutkitaan, onko joku muu lähettämässä
 - jos on, ei lähetetä
 - yleensä lähiverkot (CSMA)
 - asema ei tutki kanavan käyttöä
 - asema lähettää aina kun haluaa
 - lähettämisen jälkeen havaitaan onnistuiko
 - esim. satelliitilähetys

Kanavan kuuntelu

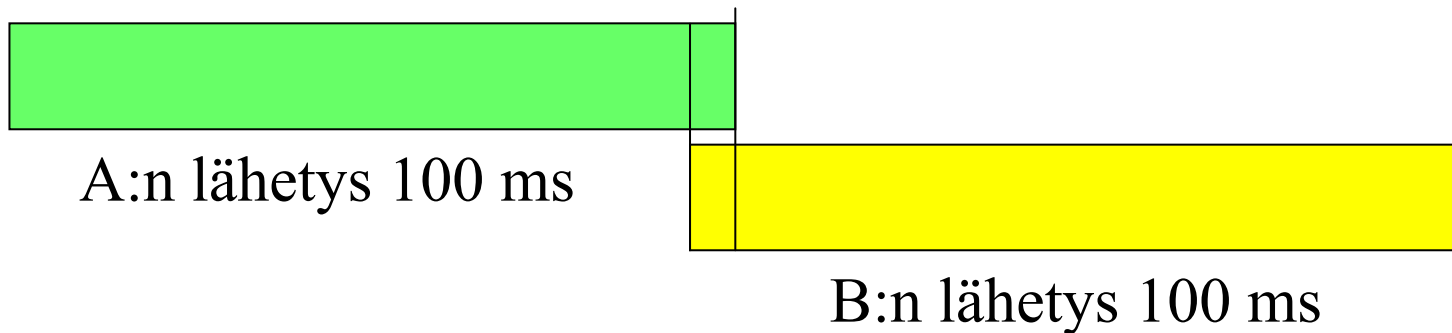
- ei aina paljasta jo alkanutta lähetystä
 - etenemisviipeen takia
- tai ole järkevää
 - esim. satelliittikanavan kuuntelu ei paljasta sitä, onko joku toinen maa-asema jo aloittanut lähetyksen
 - langattomassa lähiverkossa lähettäjän ympäristön kuuntelu ei kerro sitä, onko vastaanottaja saamassa sanomia muualta

ALOHA

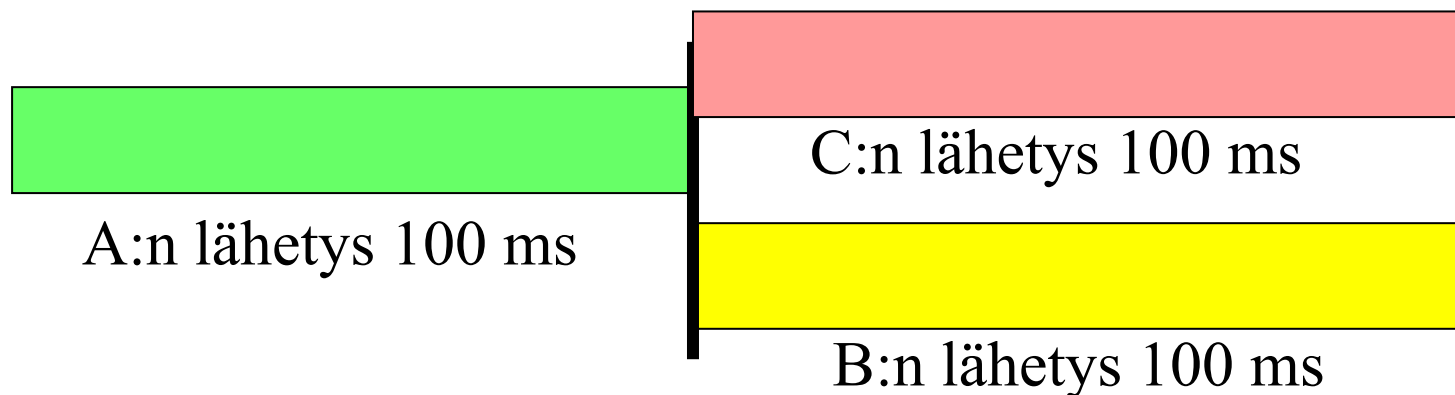
- Hawaiiilla, 70-luvulla radiotietä varten
- puhdas ALOHA (pure Aloha):
 - asema lähettää aina heti, kun sillä on lähetettävää;
 - ei mitään kuuntelua ennen lähetystä
 - ja samalla kuuntelee, onnistuiko lähetys
 - lähiverkossa törmäys havaitaan ‘heti’, sillä siirtoviive pieni
 - toisin kuin satelliitilla!
 - jos törmäys, niin lähettäjä odottaa satunnaisen ajan ja yrittää uudelleen
 - maksimaalinen tehokkuus ~18%

Viipaloitu ALOHA (Slotted Aloha)

- lähetyisaika jaettu aikaviipaleiksi
- lähetykset voi alkaa vain aikaviipaleen alussa
- törmäykset täydellisiä
 - lähetykset samassa aikaviipaleessa
 - törmäysvaara-aika = yhden aikaviipaleen mittainen
- suorituskyky kaksinkertaistuu
 - maksimi ~ 37%
 - siis 37% tyhjiä, 37% onnistuneita, 26% törmäyksiä

Törmäyksessä molemmat lähetykset menevät piloille ja lähetyksaika hukkaan 100 ms + 100 ms!

Törmäykset täydellisiä: Vaikka molemmat lähetykset menevät pilalle, niin lähetyksaika kuluu hukkaan vain 100 ms.

CSMA (Carrier Sense Multiple Access)

■ toiminta

- kuuntele linjaa ennen lähettämistä
- jos linja vapaa lähetä (yleensä)
- jos linja varattu odota satunnainen aika ja yritä uudelleen

■ Suorituskyky:

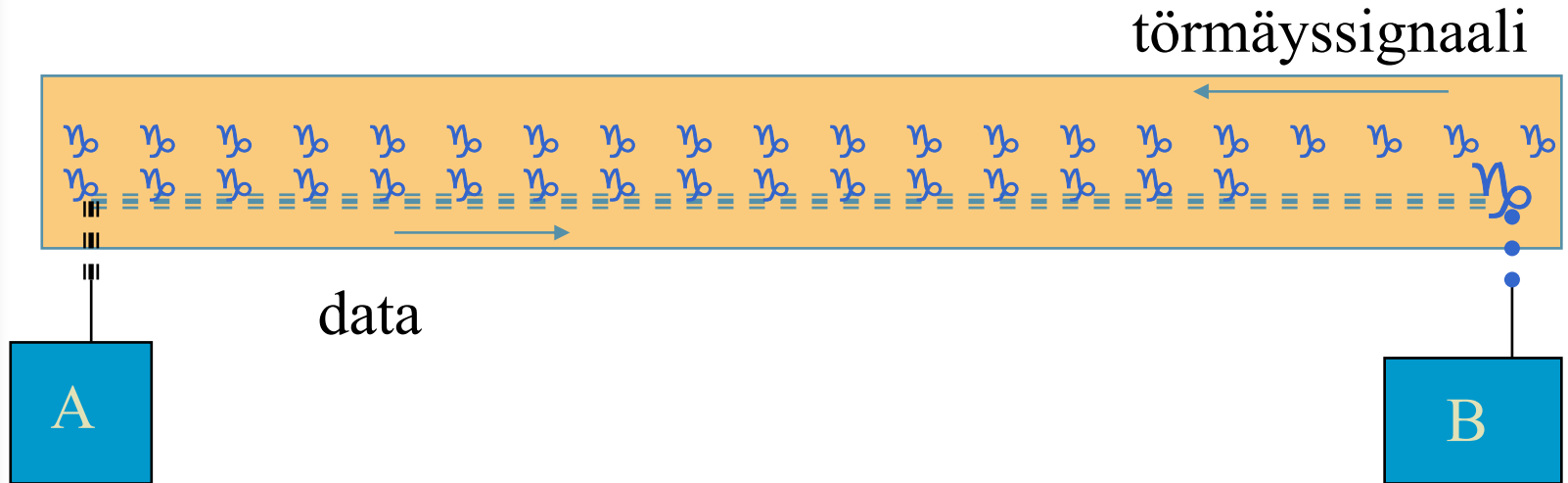
- törmäysvaara vain jos asemat lähettävät niin samanaikaisesti, että eivät siirtoviipeen vuoksi havaitse toista lähetystä
- ongelma, jos siirtoviive on pitkä

CSMA/CD (Collision Detection)

- keskeyttää lähettämisen heti, kun havaitsee törmäyksen tapahtuneen
 - törmäyksen aiheuttama hukka-aika pienenee
- 'epävarmuuden aika' on 2τ , τ on maksimi etenemisviive kahden aseman välillä
- jos törmäys
 - => havaitaan ja lopetetaan lähetys
 - => yritetään uudestaan satunnaisen ajan kuluttua

Väylää kuunneltava

- pahimmassa tapauksessa

- => kehyksen lähetyksen minimikesto = $2 \times \text{etenemisviive väylällä}$

Vuorottavat protokollat

■ Varausprotokollat

lähetysvuorot varataan etukäteen

– varausvaihe

- usein kilpaillaan varauksista

»törmäyksiä, mutta vähän

– lähetysvaihe

- kaikki varanneet lähettävät sanomansa

– hyvin paljon erilaisia versioita

- **etenkin satelliittiyhteyksille**

■ Pollaus (vuorokysely)

- isäntäasema antaa vuorotellen muille asemille lähetysluvan

■ Vuoromerkki

- asemilla kiertää vuoromerkki (token)
- asema saa lähettää vain kun sillä on vuoromerkki
- kun asema on lähettänyt tai sillä ei enää ole lähetettävää, se siirtää vuoromerkin seuravalle

5.4. LAN-osoitteet ja ARP

- **(lähi)verkko-osoite**
 - fyysinen osoite
 - MAC-osoite
- **Eetteriverkossa (sovitinkortissa)**
 - 48 bittiä
 - joka kortissa oma ainutkertainen pysyvä numero (ROM-muistissa)
- **lähiverkkoon liitetyt laitteet ymmärtävät vain LAN-osoitteita**

$2^{**}24$ kpl

$2^{**}24$ kpl

Kaikkiaan 48 bittiä, joista 24 bittiä kertoo sovitinkortin valmistajan ja 24 bittiä identifioi sovitinkortin.

Kuudesta tavusta koostuva osoite: 1A-23-F9-CD-06-9B

Osoite on kiinteä ja säilyy, vaikka laite siirretään toiseen verkkoon.

Sovitin välittää omalle koneelleen vain omalle koneosoitteelleen osoitetut sanomat.

LAN-yleislähetysosoite: FF-FF-FF-FF-FF-FF

LAN-osoitteen käyttö

- **Jotta datagrammi voidaan lähettää lähiverkossa oikeaan koneeseen, on tunnettava koneen LAN-osoite**
 - **Datagrammissa on vain IP-osoite!**
 - IP-osoite => LAN-osoite
 - Samankaltainen ongelma kuin selvitettäessä domain-osoitetta vastaava IP-osoite.
 - DNS ratkaisi ongelman domain-osoite => IP-osoite

IP-osoite => LAN-osoitteeksi

■ ARP-taulu

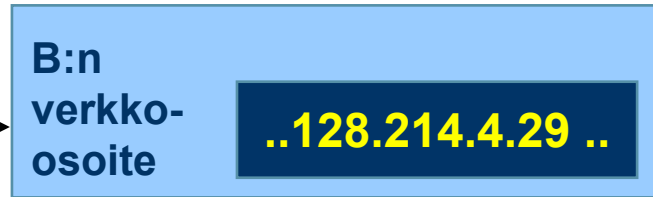
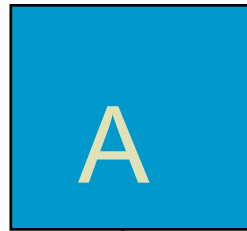
- IP-osoitteiden muuttamiseksi LAN-osoitteiksi
 - IP-osoite, sitä vastaava LAN-osoite, aikaleima
 - vanhentuneet tiedot katoavat taulusta (n. 20 minuuttia)

■ Entä, jos IP-osoitetta ei ole taulussa?

- Sovelluskerroksella DNS, jolta kysyttiin.
- LAN:ssa kaikki asemat yleensä kuulevat kaikki lähetykset (yleislähetys).
 - Hyödynnetään tätä ominaisuutta!

..128.214.4.29 ..

IP-paketissa on vain vastaanottajan IP-osoite

128.214.4.2
66-55-44-
33-22-11

Pitää saada selville IP-osoitetta vastaava verkko-osoite.

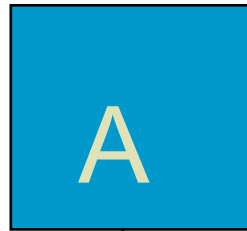
Yleislähetystenä kysely: 'Kenen IP-osoite 128.214.4.29 ?'

Jokaisella koneella oma ethernet-osoite (48 bittiä), jota käytetään MAC-kehysessä

..128.214.4.29 ..

IP-paketissa on vain vastaanottajan IP-osoite

128.214.4.2
66-55-44-
33-22-11

Pitää saada selville IP-osoitetta vastaava verkko-osoite.

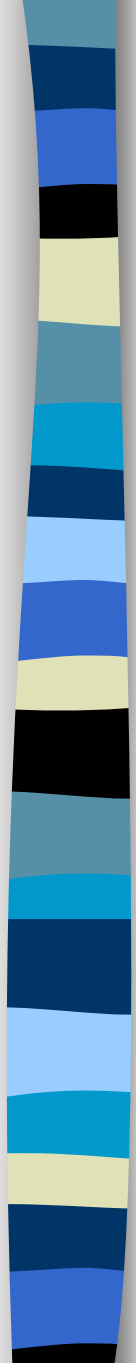
Yleislähetystenä kysely: 'Kenen IP-osoite 128.214.4.29 ?'

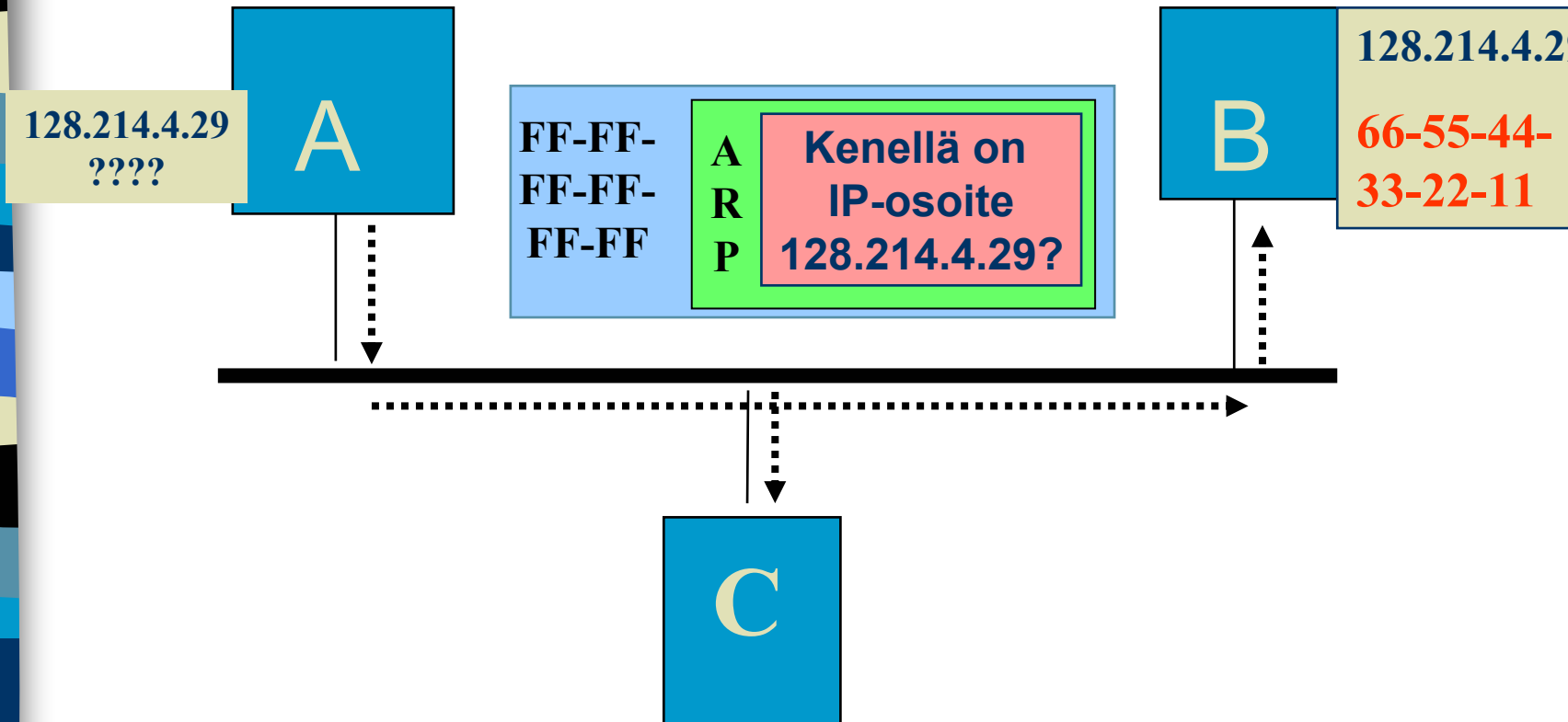
Jokaisella koneella oma ethernet-osoite (48 bittiä), jota käytetään MAC-kehysessä

ARP-protokolla (Address Resolution Protocol)

- **IP-kerroksen protokolla, jolla selvitetään IP-osoitetta vastaava linkkikerroksen osoite**
 - esim. eetteriverkon 48-bittisiä osoitteita
- **yleislähetys lähiverkkoon**
 - “**Kenellä on IP-osoite vv.xx.yy.zz ?**”
 - vastauksena osoitteen omistavan laitteen lähiverkko-osoite
 - ARP-paketteja: kysely ja vastaus

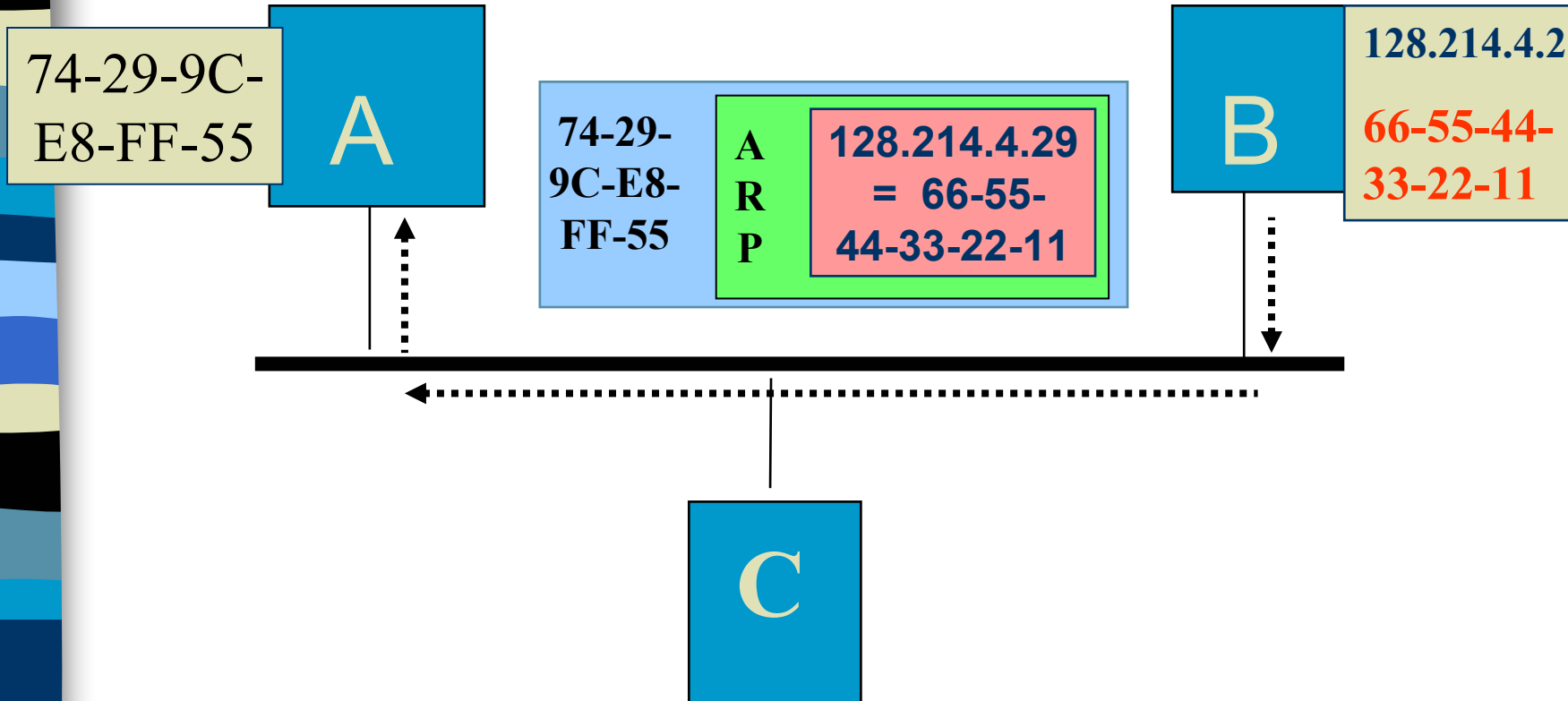
-
- **Jos A:lla ei ole tietoa ARP-
taulussaan, niin A lähettää ARP-
kyselyn yleislähetyksenä**
 - **“Kenen IP-osoite on 128.214.4.29?”**
 - **Kone B, joka tunnistaa oman IP-
osoitteensa, lähettää A:lle vastauksena
ARP-paketin**
 - **“Koneen 66-55-44-33-22-11 IP-osoite on
128.214.4.29!”**
 - **A lähettää IP-paketin B:n LAN-
osoitteella MAC-kehyksessä.**

IP-paketti
128.214.4.29 :lle

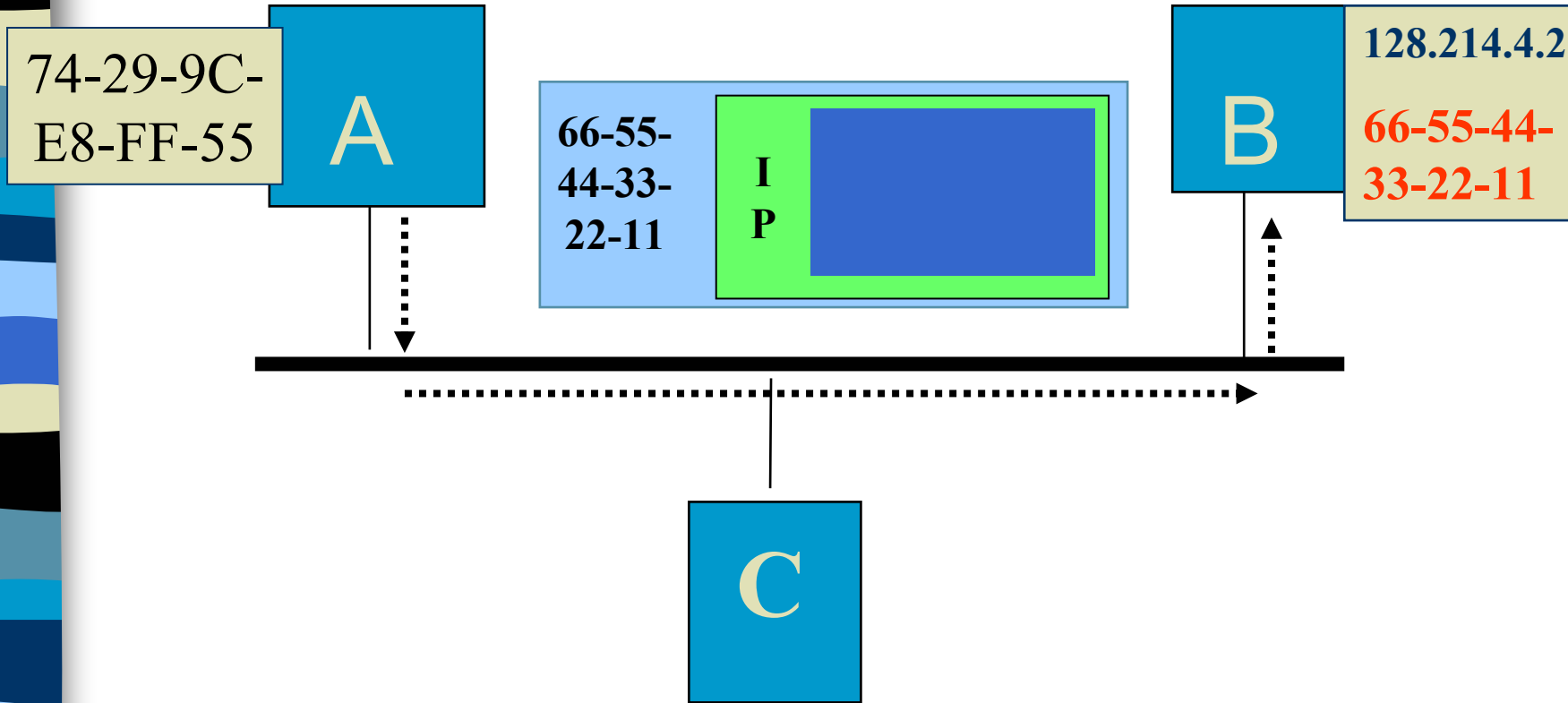
ARP-kysely IP-osoitetta 128.214.4.29
vastaavan LAN-osoitteen selvittämiseksi.

IP-paketti
128.214.4.29 :lle

ARP-vastaus, jossa B kertoo IP-osoitetta 128.214.4.29
vastaavan LAN-osoitteen 66-55-44-33-22-11.

..128.214.4.29 ..

A lähettää IP-datagrammin B:lle.

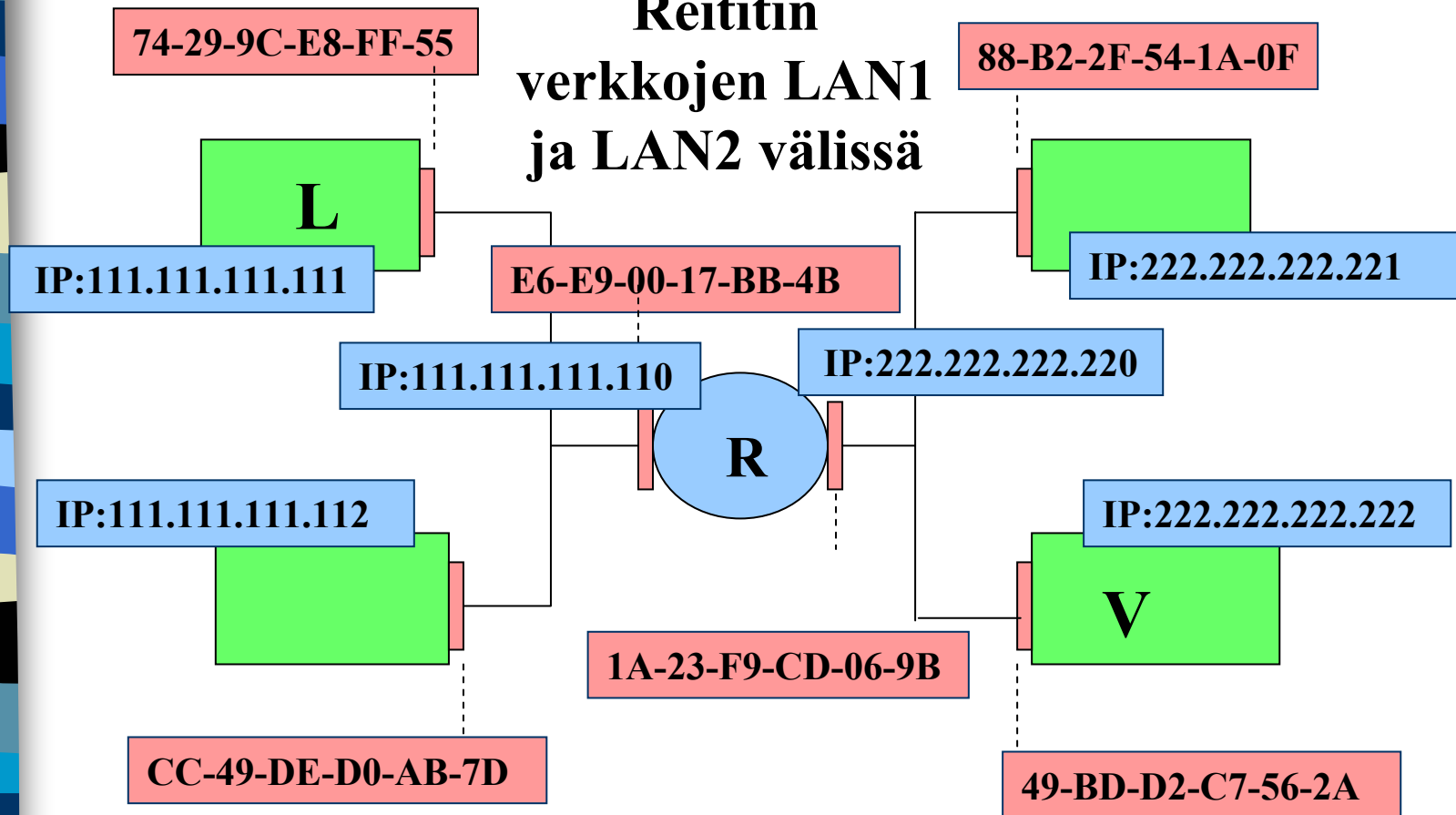
■ optimointia:

- kyselyn tulos välimuistiin
 - talletetaan muutaman minuutin ajan
 - » **tyypillisesti 20 minuuttia**
- kyselijä liittää omat osoitteensa kyselyyn
- alustettaessa jokainen laite ilmoittaa osoitteensa muille
 - kysyy omaa osoitettaan
 - jos tulee vastaus, niin konfigurointivirhe

Lähtettäminen toiseen IP-verkkoon

- Lähetetään ensin reitittimelle, joka reititystaulustaan tietää, minne porttiin eli mihin sovittimeen datagrammi on ohjattava
 - lähettävässä verkossa LAN-osoitteeksi reitittimen osoite
 - vastaanottavassa verkossa vastaanottavan koneen osoite
- LAN-osoitteet saadaan ARP-protokollan avulla

Reititin verkkojen LAN1 ja LAN2 välissä

Verkossa 1:
lähetyksen osoitteeksi
E6-E9-00-17-BB-4B
eli reititin

Verkossa 2: osoitteeksi
49-BD-D2-C7-56-2A
eli vastaanottaja

5.5 Ethernet-lähiverkko

- Yleisin lähiverkkoteknologia
- IEEE:n standardoima LAN-verkko
 - Klassinen Ethernet: CSMA/CD (kuulosteluväylä)
 - Fast Ethernet, Gigabit Ethernet: yleensä kytkentäisiä kaksipisteyhteyksiä
 - 10 Gigabit Ethernet: kaksisuuntaisia, kaksipisteyhteyksiä

- **Muita lähiverkkostandardeja**

- **esim.**

- **Token ring (vuororengas)**

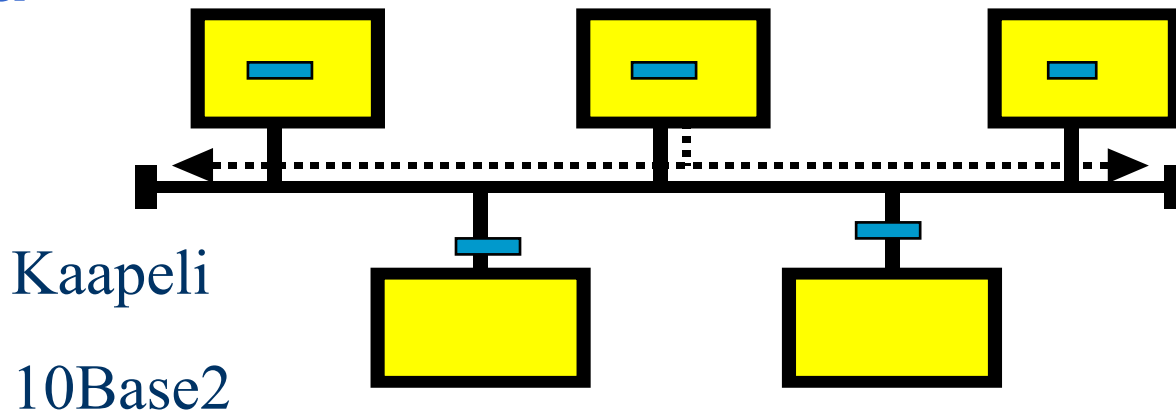
- **FDDI**

- **WLAN (langaton lähiverkko)**

ei käsitellä tällä kurssilla

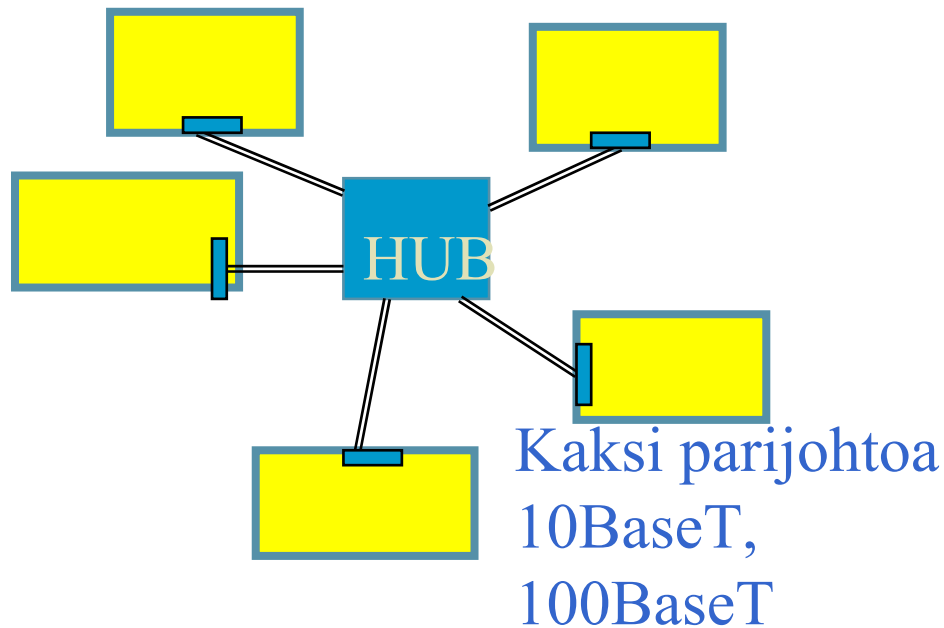
Eetteriverkon rakenne

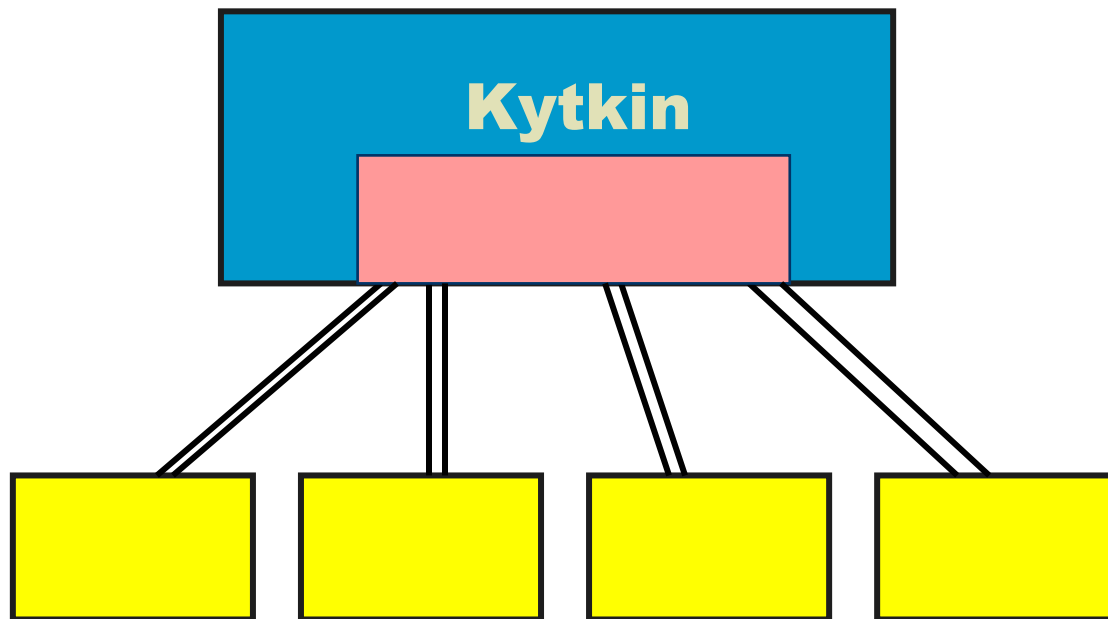
■ väylä

◆ tähti

- hub toimii toistimen tavoin

**Kytkentäinen,
kaksisuuntainen Ethernet:
Ei törmäyksiä**

Kaapelit

10Base2 ohut kaapeli

- 10 => 10 Mbps
- Base => kantataajuus
- 2 => 200 m

■ 10Base-T kierretty pari & central hub

- helppo hallita, kallis, suosio kasvaa

■ 10Base-F valokaapeli

- kallis, luotettava, tehokas

■ 100Base-T, 100 Base-F

- Fast Ethernet

■ 1000Base-T, 1000Base-X

- Gigabit Ethernet

Lyhyet etäisyydet, pieni määrä laitteita

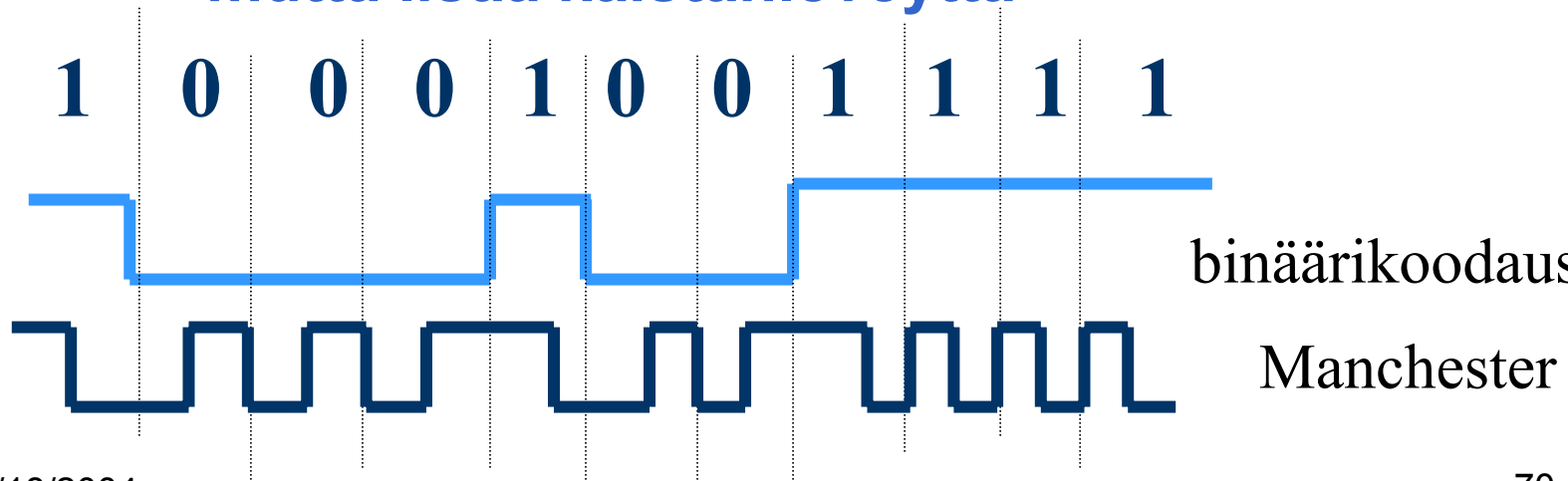
- **sovittimesta keskittimeen (hub)**
 - maks. 100 m
- **segmentti**
 - pituus maks. < 200 metriä,
 - syynä vaimeneminen
 - solmuja maks. 30 kpl
 - syynä CSMA/CD => liikaa törmäyksiä
 - maks. 5 segmenttiä voidaan yhdistää **toistimilla**
 - => ~1000 m, 150 laitetta
- valokuitua käytettäessä hieman pitemmät etäisyydet

Signaalin koodaus (fyysinen kerros)

■ Manchester-koodaus

– tahdistus

- ainajännitteen muutos keskellä bittiä
 - 1-bitti ylhäältä alas
 - 0-bitti alhaalta ylös
- ei kellopulssia
- mutta lisää kaistanleveyttä

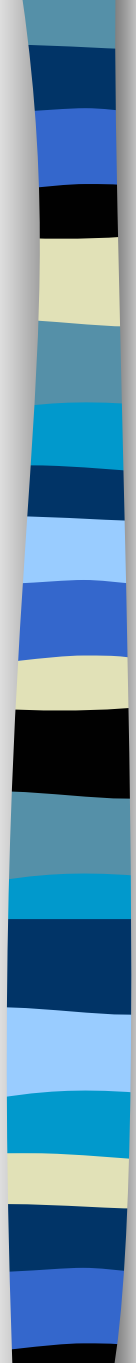
CSMA/CD

- jos väylä vapaa, lähetetään heti
 - muuten jäädään odottaman ja lähetetään heti linjan vapauduttua
- aina kun on lähetetty, jäädään kuuntelemaan, onnistuiko lähetys
- entä kun tapahtuu **törmäys** eli usea samanaikainen lähetys
 - » jännite on suurempi kuin normaalisti
 - keskeytetään lähettäminen ja odotetaan satunnainen aika

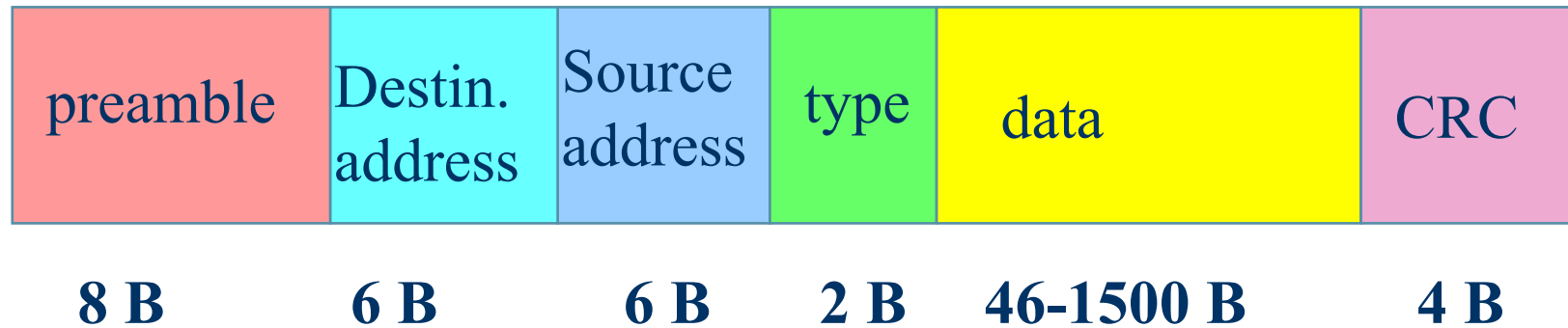
Törmäyksen jälkeinen uudelleenlähetys

■ Binary exponential backoff

- törmäyksen jälkeen aika jaetaan lokeroiksi
 - $51.2 \mu\text{s}$ vastaten 512 bittiä eli 64 tavua
- 1. törmäyksen jälkeen asema odottaa satunnaisesti joko 0 tai 1 lokeron ajan ennen kuin yrittää uudelleen
- 2. törmäyksen jälkeen odotus on 0, 1, 2 tai 3 lokeroa
- n. törmäyksen jälkeen valitaan odotusaika väliltä:
 $0 - (2^{**n}) - 1$ lokeroa
 - 10. törmäyksen jälkeen väliä [0-1023] ei enää kasvateta
 - 16. törmäyksen jälkeen luovutaan ja ilmoitetaan 'asiakkaalle' (eli verkkokerrokselle) epäonnistumisesta

-
- **binäärinen eksponentiaalinen perääntymien on joustava**
 - kuorma kasvaa eli törmäykset lisääntyvät => väli kasvaa
 - **vaihtoehtona kiinteä valintaväli**
 - aina [0- 1023]
 - aina [0-1]
 - aina [a-n]
 - **kiinteän välin suorituskyky?**
 - Pitkä väli turhaa odotusta
 - Lyhyt väli turhia törmäyksiä

MAC-protokolla

Ethernet-kehys

MAC-protokolla:

■ tahdistuskuvio (preamble)

- 7 tavua 1010101010 tahdistusta varten
- kehyksen alku 10101011

■ kohde- ja lähdeosoitteet

- osoitteessa 6 tavua (tai 2 tavua)
- 0xxxxx... yksilöosoite
- 1xxxxx ... ryhmäosoite
- 11111 kaikkia
- yksi bitti: paikallinen vai globaali osoite

■ Type

- kertoo käytetyn verkkoprotokollan tyypin eli mille protokollalle kehyksen data luovutetaan
 - IP, ARP,
 - joku muu verkkoprotokola: AppleTalk, Novell IPX, ..

■ CRC

- 4 tavua

kehyksen pituus

■ 64-1500 tavua

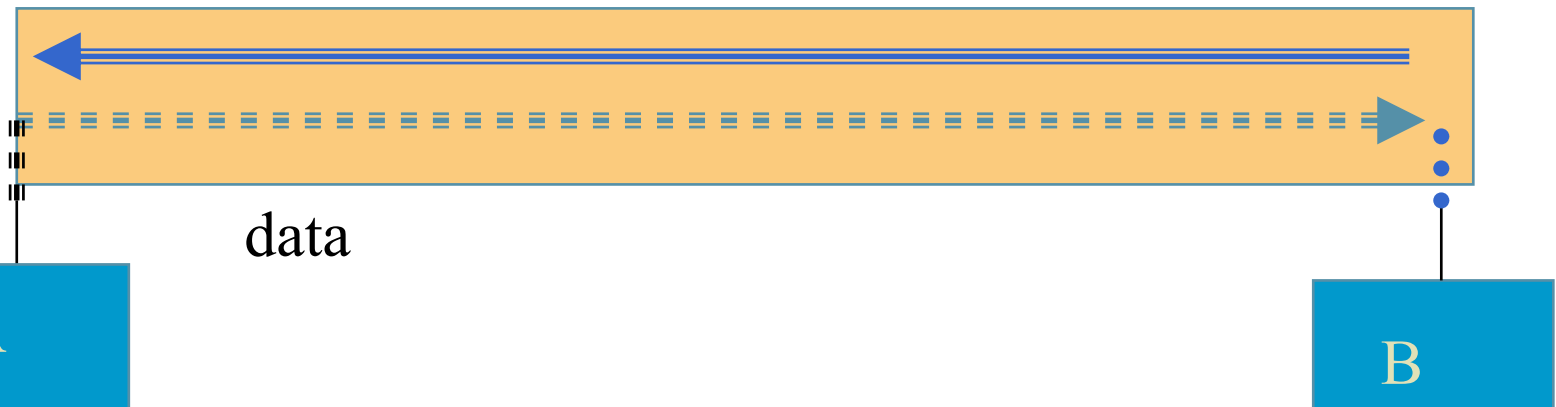
- kehyksen pituus vähintään 64 tavua
 - tarvittaessa täytettä (PAD)

■ jotta lähettäjä ehtii havaita kehyksen törmänneen

- kehyksen lähetys ei saa päättyä ennen kuin alku on perillä ja mahdollinen törmäysääni kuultu
 - alku perillä => loppukin onnistuu

Väylää kuunneltava

- pahimmassa tapauksessa törmäyssignaali

- => kehyksen lähetyksen minimikesto:
2*etenemisviive väylällä

- **10 Mbps**

- LAN-pituus korkeintaan **2500 m**
- toistimia korkeintaan **4**
- lähetyksen kestettävä ainakin **51.2**
μs
- eli **64 tavua**

Ethernetin hyvät puolet

- yleisesti käytetty, yhteensopivuus aikaisempien Ethernet-versioiden kanssa
 - yksinkertainen protokolla, kevyellä kuormalla lähetysviive nolla
 - asemien lisääminen helppoa, hallinta yksinkertaista
 - passiivinen kaapeli, ei modeemia,
 - kukkaron ja tarpeen mukainen toteutus
 - Halpa perusmalli ⇔ huippunopea
 - Hyvin erilaisia teknologioita
- => markkinajohtaja

Klassisen Ethernetin huonot puolet

- analoginen törmäyksen havaitseminen
- pienin kehys 64 tavua
 - => yleisrasitetta, jos sanomat lyhyitä
- epädeterministinen, ei prioriteetteja
- raskas kuorma
 - => törmäyksiä => suoritusnopeus laskee
- Nopeissa kytketyissä Ethernet-verkoissa ei ole törmäyksiä eikä epädeterministisyyttä

5.6 Keskitin (hub), silta (bridge) ja kytkin (switch)

■ LAN-verkkojen yhdistäminen

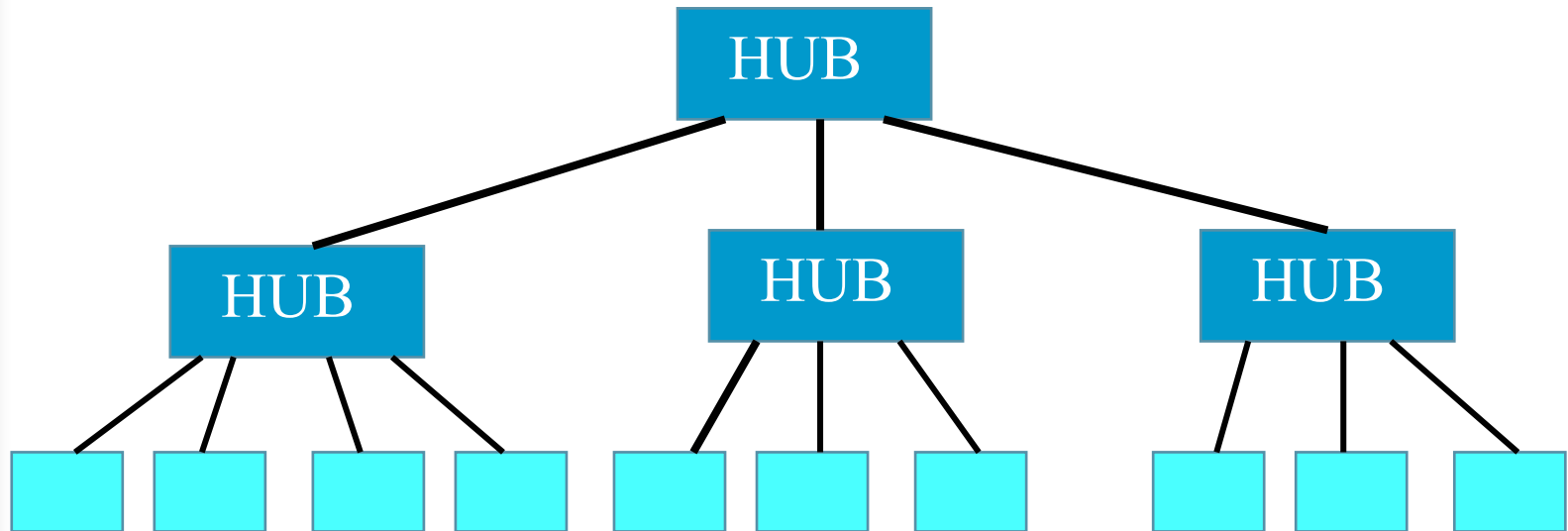
– keskitimillä (hub)

- toistin, toimii perustasolla, käsittelee bittejä
- lähettää vastaanottamansa bitit kaikille muille
- yhteinen **törmäysalue** => vain pieniin verkkoihin
- vain samanlaisiin verkkoihin

– Silloilla (bridge) ja kytkimillä (switch)

- linkkitason olioita
- voivat **periaatteessa** yhdistää myös erilaisia verkkoja
 - mitä erilaisempia sen hankalampaa

Yhdistäminen keskittimillä

Yhteinen törmäysalue: vain yksi koneista voi samaan aikaan lähettää. Jos usea lähettää, tuloksena törmäys.

Keskitynyhdistämisen

■ Etuja

- voidaan yhdistää eri osastojen lähiverkot
- suuremmat etäisyydet
- rajoitetummat vikatilanteet

■ Haittoja

- sama kapasiteetti jaetaan useammalle
- teknologialtaan erilaisia verkkoja ei voida yhdistää
- vain rajallinen määrä laitteita

SILTA (Tuntumaton silta)

(transparent bridge, spanning tree bridge)

■ tavoitteena tuntumattomuus

- ‘plug and play’
 - ei mitään muutoksia laitteistoon, ohjelmistoon
 - ei reititystaulujen ja parametrien asettelua
 - ei vaikuta itse LANien toimintaan

■ tuntumaton silta

- vastaanottaa kaikki siihen kytketyiltä LANeilta tulevat kehykset
- joko hylkää tai ohjaa edelleen

■ Tuntumaton silta

- tekee itse kaikki ohjausratkaisut
- silta alustaa itse itsensä
- silta sopeutuu dynaamisesti verkon muutoksiin

■ eri LANeista voi tulla sanomia yhtäaikaan

- talletetaan puskureihin

■ edelleen lähetettävistä sanomista valmistetaan niiden kohdeverkkoa vastaava kehys

Sillan portit

- Lähiverkko liitetään siltaan **siltaportin** kautta
 - yksinkertaisissa silloissa vain kaksi porttia
 - monipuolisissa useita => kytkimiä (switch)
- Portti
 - MAC-piiri
 - noudattaa lähiverkon protokollaa
 - esim. **CSMA/CD**
 - ohjelmisto
 - huolehtii alustuksesta
 - puskurin hallinnasta

Silta ohjaa kehykset toisiin LANeihin

■ siltojen siltataulut

Jokaisella koneella oma yksikäsitteinen osoite = LAN-osoite

Sillalla itsellään ei ole LAN-osoitetta

Laite-osoite Portti

A	1
B	1
C	2
D	2
F	2

Silta B1

Laite-osoite Portti

B	1
C	1
D	2
H	3

Silta B2

Siltataulut

- Alkutilanteessa kaikkien siltojen siltataulut ovat tyhjiä.
- Siltataulua päivitetään aina, kun kehys saapuu.
- Vanhentuneet tiedot poistetaan.
 - ajastin laukeaa

Silta käsittelee kaikki kehykset:

Kehys: lähdeLAN X; kohdeLAN Y; tuloportti p;

■ Lähde ja kohde siltataulussa

- X ja Y samassa **portissa** => hylkää kehys
- X ja Y eri **porteissa** => lähetä eteenpäin
- päivitä X, p

■ Lähde ei taulussa

- lisää X, p, aika = > silta oppii (backward learning)

■ Kohde ei taulussa

- lähetä Y kaikista muista porteista => tulvitus
- päivitä X, p

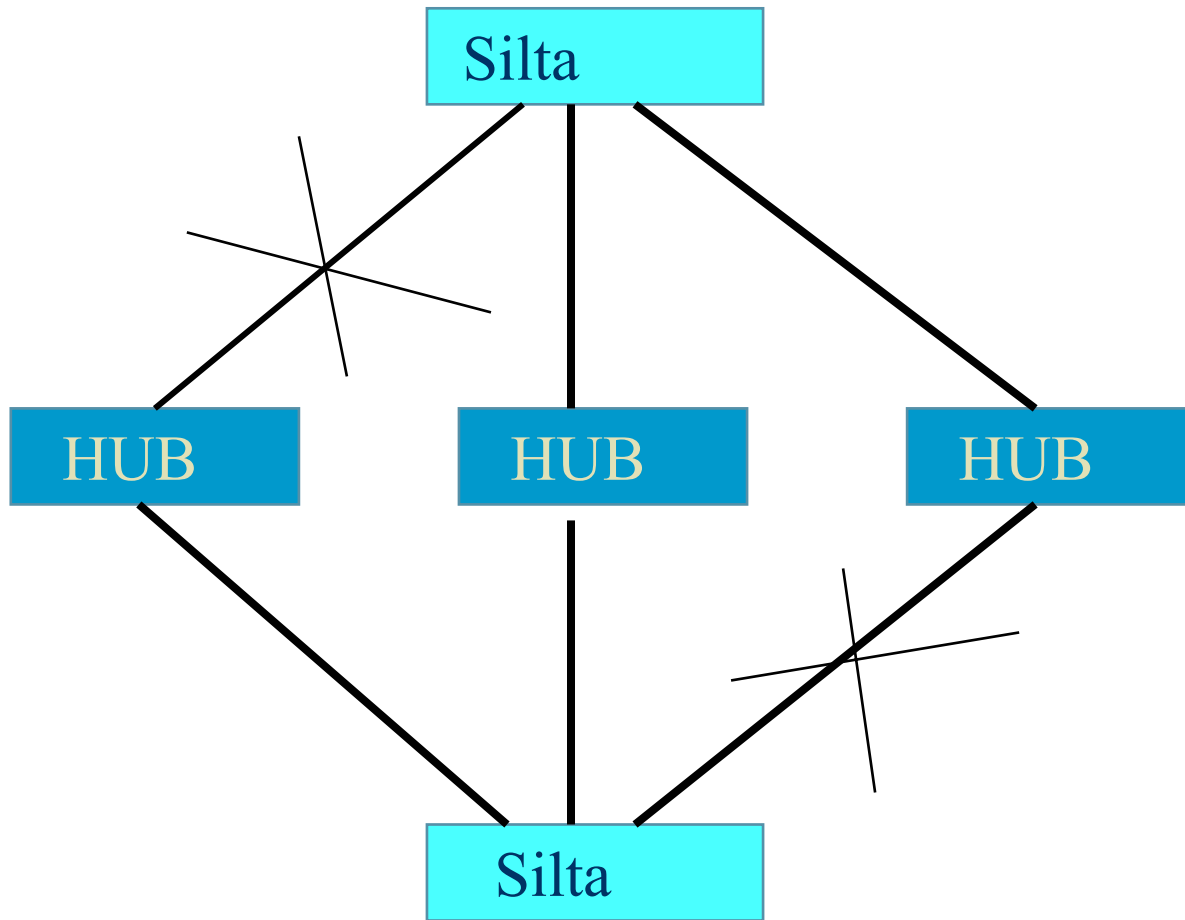
Tulvitus (flooding)

- tulvitus on ongelma
 - sanomat jäävät kiertämään silmukoissa
 - koko verkko tukkeutuu
- **siis silmukoita ei saa muodostua!**
 - eli verkon loogisen rakenteen pitää olla puu
 - muodostetaan verkolle ns. **virittävä puu**
(spanning tree)

Virittävä puu

- sillat muodostavat ja ylläpitävät
 - valitse juuri
 - silta, jolla pienin sarjanumero
 - valitse kustakin sillasta/ LAN:ista lyhin reitti juureen
 - => **virittävä puu**
 - muut sillat jäävät käyttämättä
 - tulvitus vain **virittävän puun siltoja pitkin**

Siltojen edut

- verkkojen ja asemien määrää helppo kasvattaa
- erilaisia lähiverkkoa
- sillat eivät näy ylemmille kerroksille
- voidaan kerätä tietoja ja säädellä pääsyä
- luotettavuus ja suorituskyky kasvaa

Siltojen haitat

- sillat puskuroivat ja aiheuttavat viivettä
- ei vuonsäätelyä => sillan kapasiteetti voi ylittyä
- kehysrakenteen muuttaminen => virheitä jää havaitsematta
- **Yleisesti edut selvästi suuremmat kuin haitat**

Kytkin (switch)

- Erittäin suorituskykyisiä, moniporttisia siltoja
 - silloissa muutamia portteja
 - kytkimissä kymmeniä portteja (liitännöjä)
 - portit voivat olla erinopeuksisia
 - kaksisuuntainen lähetys (full-duplex)
 - verkonhallintapiirteitä, **suorakytkentä** (cut-through)
- Koneet voidaan liittää suoraan kytkimeen
 - kukin kone voi lähettää täydellä nopeudella
 - ei törmäyksiä!

Erittäin nopeat lähiverkot

(High-speed LANs)

- nopeus \gg 10 Mbps, 100 Mbps - 10 Gbps
- eri ratkaisuja
 - **Fast Ethernet, Gigabit Ethernet, 10 Gigabit Ethernet**
 - FDDI, HIPPI, WLAN, atm, jne
 - Näitä ei käsitellä kurssilla tarkemmin!

5.7. PPP-protokolla

- Linkkitason protokollia on useita
 - **HDLC** (High-level Data Link Control)
 - useita, enemmän tai vähemmän toisistaan poikkeavia yhteensopimattomia versioita
 - ei käsitellä kurssilla
 - **PPP** (Point-to-Point Protocol)
 - soittoyhteys modeemin tai ISDN:n kautta tietokoneeseen
 - yleisimmin käytettyjä linkkiprotokollia

LLC (Logical Link Control)

- Erilaisia LAN-verkkoja
- vuonvalvonta, virhevalvonta, yhtenäinen rajapinta erilaisiin verkkoihin
 - ~ OSI-malli, HDLC
- Palvelut:
 - epäluotettava datasähkepalvelu,
 - kuittaava datasähkepalvelu,
 - luotettava yhteydellinen palvelu

verkkokerros

LLC

MAC

peruskerros

PPP (Point-to-Point Protocol)

- IETF:n (Internet Engineering Task Force) vaatimuksia
 - hyvin toimiva kehystys
 - kehysten virhetarkistus (virheellinen kehys tuhotaan!)
 - havaitsee, jos yhteys ei toimi ja ilmoittaa tästä verkkokerrokselle
 - useat verkkokerroksen protokollat voivat käyttää
 - verkko-osoitteista sopiminen: mm. IP-osoitteet neuvoteltavissa yhteyden muodostuksen aikana
 - autentisointi mahdollista
 - ei vuonvalvontaa

PPP-kehys

Tavuja 1

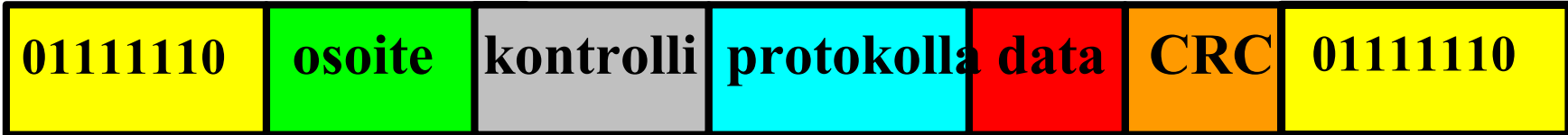
1

1

1-2

vaihtelee 2-4

1

- lipputavu 01111110,
 - tavunlisäys (byte stuffing) DLE = 01111101
- osoitekenttä aina 11111111 (=yleislähetys)
- kontrollikenttä aina 00000011
 - osoite- ja kontrollikenttä voidaan jättää kokonaan pois
- protokolla: mille protokollalle data on tarkoitettu
 - esim. IP, IP:n Control Protocol, PPP:n Link Control Protocol
- data: sisältää ylemmälle protokollalle tarkoitettua dataa
 - maksimi sovitaan, oletusmaksimi 1500 tavua
- CRC: tarkistusbitit;

Tavunlisäys

Jos datassa on lipputavu 01111110 ?

... 01111110....

**Lisätään eteen DLE-
tavu = 01111101**

... 01111110**01111101** ...

... 01111110....

Siirron ajaksi!

Entä, jos datassa on ..01111101 ...?

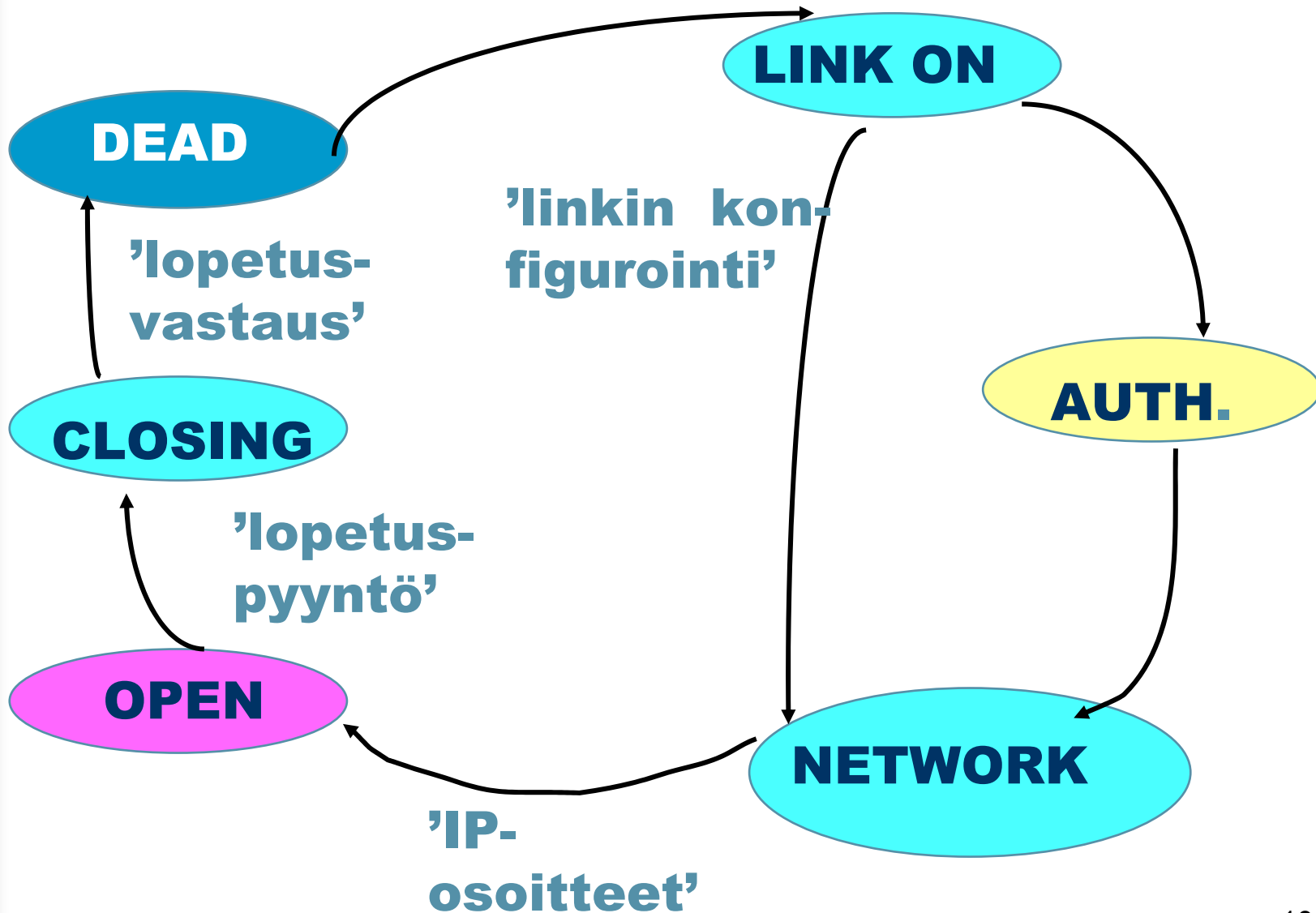
■ LCP (Link Control Protocol)

- muodostaa ja testaa linjayhteyksiä
- neuvottelee yhdeyden ominaisuuksista
- purkaa yhteyden, kun sitä ei enää tarvita
- vrt. TCP-yhteys

■ NCP (Network Control Protocol)

- neuvottelee verkkokerroksen optioista
- oma NCP kullekin verkkoprotokollalle
- TCP/IP: tärkein tehtävä IP-osoitteen antaminen päätteelle dynaamisesti

'soitto
modeemilla'

Yhteydenotto PPP:llä

- **soitto modeemilla reitittimeen**
 - fyysinen yhteys
- **PPP-parametrien valinta**
 - LCP-paketteja vaihtamalla
- **verkkokerroksen konfigurointi**
 - TCP/IP: IP-osoitteen antaminen PC:lle
 - PC => tilapäinen Internet isäntäkone
- **PC voi lähettää ja vastaanottaa tavallisen isäntäkoneen tapaan**

Yhteyden purku

- **NCP purkaa verkkoyhteyden ja vapauttaa IP-osoitteen**
- **LCP purkaa siirtoyhteyserroksen**

Linjayhteyden muodostus

■ Dead

- ei kantoaaltoa, ei peruskerroksen yhteyttä

■ Link (Established)

- peruskerroksen yhteys muodostettu
- sovitaan LPC-optioista

■ Authenticate

- osapuolet varmistuvat toistensa identiteetistä

■ Network

- NCP konfiguroi verkkokerroksen

- **Open**

- **tiedonsiirto voi alkaa**

- **Closing**

- **kun tiedonsiirto suoritettu => lopetustilaan**
- **tästä palataan alkutilaan lopettamalla kantoaalto**

LPC-pakettityypit

■ optioista ja niiden arvoista sopiminen

– Configure-

- request ehdotettuja optioita ja arvoja
- ack kaikki hyväksytään
- nak optioita, joita ei voida hyväksyä
- reject optioita, joista ei voida neuvotella

■ linjan sulkeminen

– Terminate–

- request linjan sulkemispyyntö
- ack OK, linja suljetaan

- **tuntemattomat sanomat**

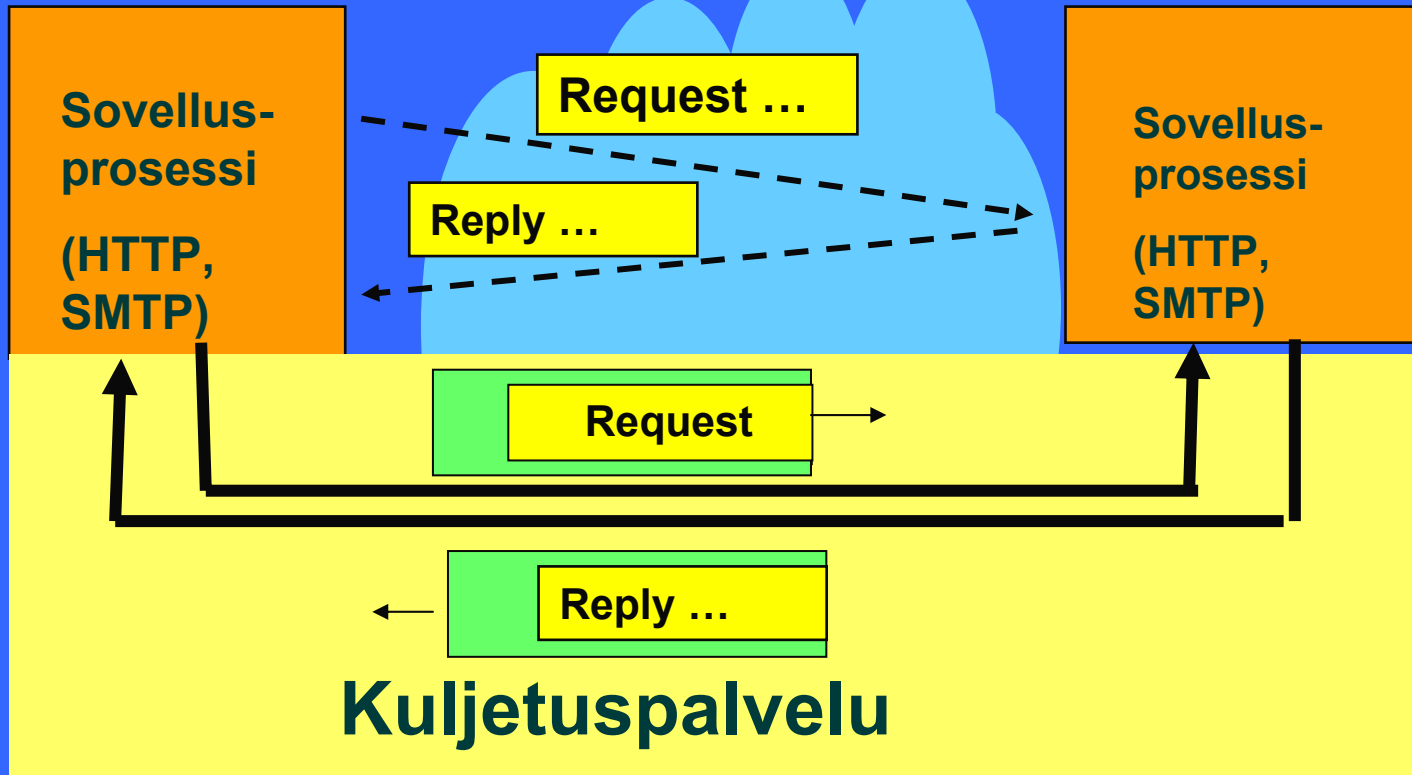
- **Code-reject** **tuntematon pyyntö**
- **Protocol-reject** **tuntematon**
protokolla

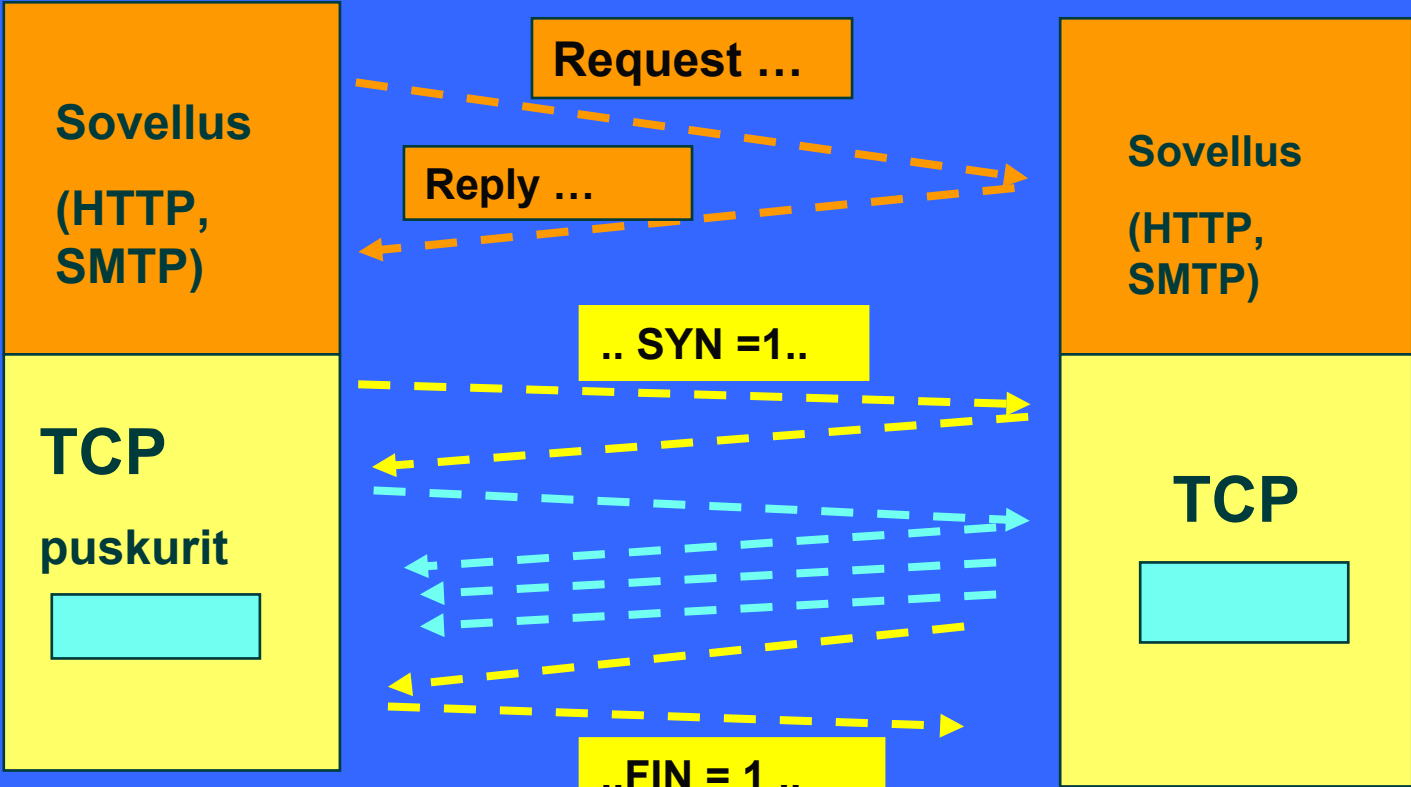
- **linjan testaus**

- **Echo-request** **palauta tämä kehys**
- **Echo-reply** **tässä kehys**
takaisin
- **Discard-request** **hylkää tämä**
testisanoma

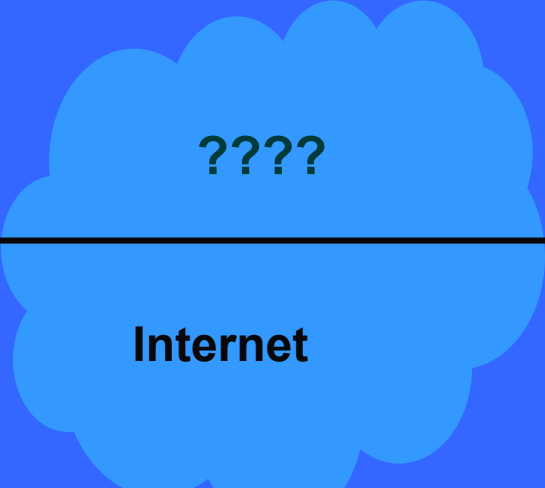
Yhteenveto:

- **Sovelluskerros: sovelluksen tarpeet**
 - HTTP, DNS, SMTP
- **Kuljetuskerros: sanomien kuljetus prosessien välillä **luotettavasti****
 - TCP: virheet, vuon- ja ruuhkanvalvonta;
 - UDP
- **Verkkokerros: **reititys** koneiden välillä**
 - IP, osoitteet, reititysprotokollat, reititin
- **Siirtoyhteyskerros: kahden solmun välillä**
 - MAC: CSMA/CD, CDMA; PPP
 - Ethernet, silta

TCP-otsake request

TCP-otsake reply

